

Потапюк Л. М.

Луцький національний технічний університет, Луцьк

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНОГО ВИШУ

Розкриваються актуальні проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічного вишу. Зазначаються вимоги до потенційних працівників, які висуває ринок праці (фундаментальна теоретична підготовка, комунікабельність, здатність до швидкого реагування, здатність мислити на перспективу, організованість). Досліджуються основні теоретичні аспекти та роль компетентнісного підходу у вищій технічній освіті. Здійснюється аналіз ключових понять компетентнісного підходу – «компетентність», «компетенції», «професійна компетентність», «предметні компетенції», «ключові компетенції». Аналізується зміст і вказується відмінність між поняттями «компетентність» і «компетенція» у контексті процесу навчання технічного вишу. Розкривається зміст і значення поняття «професійна компетентність» у вищій школі. Вказується, що професійна компетентність є провідним показником готовності випускників до професійної діяльності. Виділяються структура професійної компетентності та її функції. Формулюються педагогічні умови, що сприяють розвитку професійної майстерності майбутніх фахівців технічного вишу. Виокремлюються основні шляхи підвищення професійної компетентності випускників.

Ключові слова: професійна освіта, компетентнісний підхід, компетентність, компетенція, професійна компетентність, предметні компетенції, ключові компетенції.

Потапюк Л. Н.

Луцкий национальный технический университет

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ТЕХНИЧЕСКОГО ВУЗА

Раскрываются актуальные проблемы формирования профессиональной компетентности будущих специалистов технического вуза. Указываются требования к потенциальным работникам, которые выдвигает рынок труда (фундаментальная теоретическая подготовка, коммуникабельность, способность к быстрому реагированию, способность мыслить на перспективу, организованность). Исследуются основные теоретические аспекты и роль компетентностного подхода в высшем техническом образовании. Осуществляется анализ ключевых понятий компетентностного подхода – «компетентность», «компетенции», «профессиональная компетентность», «предметные компетенции», «ключевые компетенции». Анализируется содержание и указывается различие между понятиями «компетентность» и «компетенция» в контексте процесса обучения технического вуза. Раскрывается содержание и значение понятия «профессиональная компетентность» в высшей школе. Указывается, что профессиональная компетентность является ведущим показателем готовности выпускников к профессиональной деятельности. Выделяются структура профессиональной компетентности и её функции. Формулируются педагогические условия, способствующие развитию профессионального мастерства будущих специалистов технического вуза. Выделяются основные пути повышения профессиональной компетентности выпускников.

Ключевые слова: профессиональное образование, компетентностный подход, компетентность, компетенция, профессиональная компетентность, предметные компетенции, ключевые компетенции.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Одним із головних напрямів реформування професійної освіти України сьогодні є модернізація її за європейським зразком з метою приведення до єдиних стандартів та критеріїв. Модернізація сучасної системи освіти сприяє активізації процесів реформування системи вищої професійної освіти, а також упровадженню нових державних проектів, що відповідають завданням соціально-економічного розвитку країни.

Оскільки освіта закладає професійні, психологічні, соціальні передумови розвитку нації, її провідними завданнями з удосконалення і трансформування системи вищої освіти є формування в майбутнього спеціаліста особистісних якостей, необхідних для належного здійснення професійної діяльності, психологічної готовності до професійної діяльності; ефективне інтегрування фахових знань, умінь і навичок [6]. Тому перехід нашої держави до демократичного суспільства та до змін у ринкових відносинах потребує істотних змін у свідомості людини. А отже, головною проблемою сьогодні бачимо побудову такої системи навчання, що забезпечуватиме підготовку компетентних фахівців, котрі спроможні жити та працювати в інформаційному суспільстві.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. Суттєвий дисбаланс, який спостерігається між вимогами роботодавця до шукачів робочих місць і якістю підготовки випускників української професійної школи, значно утруднює адаптацію молодих спеціалістів у сучасних соціально-економічних умовах. Чому так відбувається? Враховуючи те, що однією з основних проблем вищої освіти є певна невдоволеність деяких роботодавців якістю професійної підготовки молодих фахівців, постає завдання щодо налагодження ефективного діалогу освітньої сфери зі сферою обслуговування і вимогами ринку праці.

Ринок праці висуває високі вимоги до потенційних працівників, основними з яких є фундаментальна теоретична підготовка, комунікабельність, здатність до швидкого реагування, здатність мислити на перспективу, організованість. У сучасному високо розвинутому індустріально-інформаційному суспільстві актуальною лишається важливість базової освіти. Найпоширенішою ознакою певного рівня кваліфікації фахівця є диплом про вищу освіту, який свідчить про наявність необхідної суми знань для виконання тих чи інших обов'язків та достатнього рівня його професійно-практичної підготовки [3].

Компетентний фахівець відрізняється від кваліфікованого тим, що не лише володіє певним рівнем знань, умінь і навичок, а й здатний реалізувати їх у своїй професійній діяльності. Компетентний спеціаліст має бути здатним виходити за межі предмета своєї професії і володіти творчим потенціалом для саморозвитку. Крім того, запровадження компетентнісної моделі навчання відкриває можливості до перевірки результативності, технологічності та ефективності навчання [8]. Так поступово формується новий тип фахівця, діяльність якого спрямована на високий професіоналізм та ділову активність.

Сьогодні широкого поширення набуває концепція компетентнісного підходу в освіті, що є основою змістовних змін із забезпечення відповідності освіти запитам і можливостям суспільства періоду інформатизації і глобальної масової комунікації. З позицій компетентнісного підходу суттю освіти стає розвиток здібності до самостійного рішення проблем в різних сферах і видах діяльності на основі використання соціального досвіду, елементом якого стає і власний. Однією із основних причин розбудови даного підходу є перехід до інформаційного суспільства, де основним виступає не накопичення знань з певних предметів, а вміння навчатися, формування навичок раціонального пошуку інформації та її обробки. На нашу думку, компетентнісний підхід у вищій технічній освіті орієнтований на всебічний розвиток й підготовку студента до його професійної діяльності не лише як компетентного фахівця, а й як високо вихованої, освіченої особистості і включає в себе отримання студентом як знань, умінь, навичок, так і здатності до постійного самовдосконалення, самоосвіти, прийняття креативних рішень та розвитку гуманістичних цінностей. Термінологічний апарат компетентнісного підходу передбачає формування ключових та предметних компетентностей. За держстандартом компетентність визначається

як набута у процесі навчання інтегрована здатність учня, яка складається із знань, умінь, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізуватися на практиці [4]. За проектом Tuning Європейської комісії [13] компетентність – динамічна комбінація знань, розуміння, умінь, цінностей, особистісних якостей, що описують результати навчання за навчальною програмою. Словник іншомовних слів характеризує компетентність як обізнаність, поінформованість, авторитетність; компетенція – коло повноважень будь якої організації або особи; коло питань, з яких дана особа має певні знання, досвід, повноваження [10, с. 282].

А отже, компетентність – якість особистості, її певне надбання, що ґрунтується на знаннях, досвіді, моральних засадах і проявляється в критичний момент за рахунок вміння знаходити зв'язок між ситуацією та знаннями, у прийнятті адекватних рішень і здатності діяти в нестандартних ситуаціях. «Компетенції» є похідним поняттям, вужчим від поняття «компетентність». Аналізуючи контекст вживання поняття «компетенції», науковці розуміють його як соціально закріплений освітній результат, як реальні вимоги до засвоєння знань, способів діяльності, досвіду, ставлень у певній галузі знань, якостей особистості, що діє в соціумі [7, с. 46]. А. Хуторський розуміє компетенцію, як задану вимогу, норму освітньої підготовки учня, а компетентність – як реально сформовані особистісні якості та мінімальний досвід діяльності. Компетенції – це складні професійно-індивідуальні новоутворення, що на основі інтеграції соціального, професійного та особистого досвіду, набутих знань, сформованих умінь і навичок, особистісних якостей, які зумовлюють готовність та здатність спеціаліста до успішного виконання ним професійної діяльності. А. Субетто визначає компетенцію через особистісні якості людини: «Компетенція – сукупність потенційних якостей, вона виступає як новоутворення в структурі якостей учня в системі професійної освіти, що формується за освітній цикл у межах освітньої системи» [11, с. 9]. Компетентність є не сукупністю компетенцій, актуалізованих у певних видах діяльності. Компетентність є мірою актуалізації компетенцій» [11, с. 8].

Термін «компетенція» використовується також для позначення інтегрованої характеристики якості випускника, є категорією результату освіти у вигляді досвіду чотирьох типів: досвіду пізнавальної діяльності, зафіксованого у формі знань; досвіду здійснення відомих способів діяльності у формі умінь діяти за зразком; досвіду творчої діяльності у формі умінь приймати ефективні рішення в проблемних ситуаціях; досвіду здійснення емоційно-ціннісних ставлень у формі особистісних орієнтацій. Як бачимо, однастайності у розумінні науковцями сутності компетенції не існує, але аналізуючи розуміння цього феномену науковцями, ми можемо простежити достатньо тісний зв'язок компетенцій з практичною професійною діяльністю. Причому, слід зазначити, що аналіз поняття компетенції та способів її визначення роботодавцями й науково-педагогічними працівниками вищих навчальних закладів мають свої відмінності, а саме: роботодавці, в першу чергу визначають компетенцію через характеристики і опис професійної діяльності, а науково-педагогічні працівники більше акцентування при визначенні компетенції роблять на знання, вміння, навички і особистісні характеристики людини.

Наприкінці ХХ ст. Рада Європи визначила п'ять груп ключових компетенцій, формування яких вважалось пріоритетним: 1) політичні і соціальні компетенції – здатність узяти на себе відповідальність, разом із іншими виробляти рішення і брати участь в їх реалізації, толерантність до різних етнокультур і релігій, прояв зв'язаності особистих інтересів з потребами підприємства і суспільства, участь у функціонуванні демократичних інститутів; 2) міжкультурні компетенції: сприяючі позитивним взаєностосункам людей різних національностей, культур і релігій, розумінню і пошані один одного; 3) комунікативна компетенція, що визначає володіння технологіями усного і письмового спілкування на різних мовах, зокрема і комп'ютерного програмування, включаючи спілкування через Інтернет; 4) соціально-інформаційна компетенція характеризує володіння інформаційними технологіями і критичне ставлення до соціальної інформації, поширюваної засобами масової інформації; 5)

персональна компетенція готовність до постійного підвищення освітнього рівня, потреба в актуалізації і реалізації свого особового потенціалу, здатність самостійно набувати нові знання і уміння, здібності до саморозвитку» [2].

Для характеристики професіоналізму фахівця сьогодні все частіше використовується поняття «професійна компетентність», яка є провідним показником готовності до професійної діяльності. Професійна компетентність – інтеграційна характеристика ділових і особистих якостей фахівця, що відображає не лише рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення цілей професійної діяльності, але і соціально-етичну позицію особи [1, с. 56].

Професійна компетентність аналізується багатьма дослідниками як сукупність особистісних якостей, знань, умінь, що забезпечують високий рівень самоорганізації професійної діяльності, її результатів, самопізнання та саморозвиток; як складне системне утворення, що є складовою професійної діяльності вчителя і основою його майстерності та творчості. «Складниками професіоналізму у будь-якій професії є компетентність та озброєння системою вмінь» [7, с.112].

А. Деркач визначає професійну компетентність як головний когнітивний компонент підсистеми професіоналізму діяльності, сферу професійного ведення, систему знань, яка постійно поширюється і дозволяє здійснювати професійну діяльність з високою продуктивністю. [5, с. 253].

Ми вважаємо, що професійна компетентність майбутніх фахівців – це базова характеристика діяльності спеціаліста, яка є складною багаторівневою стійкою структурою його психічних рис, що формується внаслідок інтеграції досвіду, теоретичних знань, практичних умінь, значущих для викладача особистісних якостей і має окреслені суттєві ознаки (мобільність знань, гнучкість методів професійної діяльності й критичність мислення). Ці зміни встановлюють нові вимоги до трудової діяльності наших співгромадян: якості їх професійної підготовки й професійної компетенції, рівня соціально-професійної мобільності, конкурентноздатності на ринку праці та в різних сферах виробничої діяльності.

Досліджуючи проблему розвитку компетентностей у майбутніх фахівців, можна визначити ряд педагогічних умов, що сприяють розвитку їх професійної майстерності. Серед них: професійна спрямованість навчального процесу; професійна майстерність й досвід суб'єктів освітнього процесу; діагностика якості знань студентів; урахування індивідуальних особливостей студентів, що потребує вивчення – персонального рівня знань і навичок, індивідуальний і диференційований підхід до кожного студента.

Варто звернути увагу на структуру професійної компетентності фахівця, яку виділяють науковці, а саме: 1. Загальнолюдська компетентність (загальнокультурна, моральна, політична, соціальна, інформаційна, комунікативна, етична, екологічна, валеологічна). 2. Загальнонаукова (методологічна, теоретична, методична, дослідницька). 3. Загальнопрофесійна (загальнофахова, економічна, технічна, правова, психологічна, педагогічна). 4. Фахова (технологічна). 5. Функціональна (стратегічна, менеджерська, управління суб'єктами та об'єктами діяльності, виконавча). 6. Особистісна (мотиваційна, аутопсихологічна, регулятивна, адаптивна, навчальна) [12, с. 7].

У дослідженні Е.М. Павлютенкова запропоновано структуру професійної компетентності, яка складається з таких сфер: потребнісно-мотиваційна, що включає сукупність ціннісних орієнтацій, соціальних установок, потреб, інтересів, які складають основу мотивів; операційно-технічна – сукупність загальних і спеціальних знань, умінь та навичок, професійно важливих якостей; сфера самосвідомості як усвідомлення та оцінка людиною свого знання, поведінки, моральних якостей та інтересів, ідеалів, мотивів поведінки, цілісної оцінки самої себе як чуттєвої й мислячої істоти і діяча [9].

До складових професійної діяльності майбутніх фахівців відносять функції, з яких домінантними визначають креативну, нормативно-правову, технологічну, проектувальну, комунікативну, організаційну. Якісне виконання цих функцій можливе при чіткій орієнтації

педагогічного процесу на формування у майбутніх фахівців структурних елементів особистості: професійної спрямованості, професійних знань, умінь, навичок відповідно до кожної з функцій, професійно важливих якостей та здібностей.

У професійній освіті прийнято виділяти ключові компетенції, що характеризують універсальність підготовки, соціально-професійну мобільність і готовність фахівців успішно адаптуватися до вирішення професійних ситуацій в умовах інформаційного суспільства. Під ключовими компетенціями розуміють міжкультурні і міжгалузеві знання, уміння і здібності, властивості (якості) особи, необхідні для адаптації і продуктивної діяльності. Для майбутніх фахівців поряд з ключовими існують спеціальні компетенції.

Реалізація предметних компетенцій та формування ключових здійснюється через інтерактивне навчання, організацію цілеспрямованої, активної, пізнавальної діяльності студента. Вже у перший рік навчання студенти залучаються до таких форм навчання, як проблемна лекція, лекція теоретичного конструювання, лекція-діалог, лекція прес-конференція, семінар-дискусія, семінар-аналіз конфліктних ситуацій, семінар-практикум, навчально-пізнавальні конференції, різноманітні форми тестування та контролю знань, з використанням ігрових методів.

Ключові компетентності мають надпрофесійний характер і необхідні в будь-якій сфері діяльності: когнітивна (пізнавальна) – здатність самостійно вчитися, прагнення до пошуку інформації для навчальних цілей; соціально-психологічна – встановлення нормальних взаємин з людьми, здібність до роботи в колективі, співпраці, критиці і самокритиці; соціально-організаційна (управлінська) – здатність ухвалювати організаційні рішення, визначати цілі організації, навички самоконтролю; інформаційно-комп'ютерна – здатність отримувати, систематизувати, аналізувати і передавати інформацію, уміння інтерпретувати і узагальнювати її, використовувати Інтернет; креативна – здібність до творчості, уміння ставити і вирішувати нестандартні завдання, вести досліду роботу; комунікативна – інтерес до людей, здатність адекватно сприймати усну мову, володіти монологічним і діалогічним мовленням, брати участь в неформальному спілкуванні, вести ділові переговори, наради, дискусії; компетентність у збереженні особистого здоров'я – уміння реалізовувати здоровий спосіб життя, проявляти відповідальність за здоров'я інших, здібність до фізичного, духовно-етичного розвитку, свобода від залежностей [4].

Роботодавцю потрібен фахівець, який здатний максимально використовувати свій потенціал, мобільність, проявляти гнучкість, конкурентоспроможність та професійну компетентність як особистісне утворення, що забезпечує якісне виконання професійної діяльності і включає аналітичні, комунікативні процеси та забезпечує процес розвитку і саморозвитку особистості. Вона складається з досвіду, теоретичних знань, практичних умінь, особистісних якостей, що забезпечують ефективне виконання професійної діяльності, можливість вирішувати проблеми різної складності на основі наявних знань та досвіду.

Процес формування у студентів професійної компетентності як інтегрованої системи професійних знань, умінь, навичок фахівця та його особистісних якостей відбувається поступово упродовж як всього періоду навчання, так і всього життя. Завдяки використанню компетентісно орієнтованих, інтерактивних технологій поглиблюється рівень оволодіння відповідними здібностями. Студент, який поступово починає відчувати себе суб'єктом процесу навчання, використовуючи весь комплекс вмінь, накопичує досвід у спілкуванні, привчається ефективно працювати у групі, колективі, вчиться співвідносити та гармонізувати власні інтереси з інтересами інших.

Одним із найважливіших пріоритетів його реалізації є створення умов для формування професійної компетентності майбутніх фахівців завдяки впровадженню в навчальний процес системи ефективних методів педагогічного впливу та відповідних технологій навчання, а саме: збагачення традиційних форм та методів навчання, використання в навчальному процесі проблемних, діалогічних, дискусійних, проектних та інших методів активного

навчання; перегляд та вдосконалення змісту фахових предметів, організація та забезпечення наступності всіх видів практик; забезпечення взаємодії між викладачами та студентами.

Підвищенню рівня пізнавальної самостійності, високому ступеню наочності й безперервному самоконтролю засвоєння знань та умінь, формуванню необхідних професійних компетенцій сприяє застосування в навчальному процесі інформаційно-комунікаційних технологій. Для формування професійних та комунікативних компетенцій студентів велике значення має застосування інтерактивних технологій (проведення ділових ігор, тренінгів, рольових ігор, моделювання різноманітних виробничих ситуацій і т.п).

Основними шляхами підвищення професійної компетентності майбутніх фахівців є :

1. Формування науково-методичного середовища або професійна взаємодія з колегами.
2. Формування гнучкої системи безперервної освіти фахівця.
3. Створення інформаційно-освітнього простору з рівноправним доступом усіх студентів до інформаційно-освітніх ресурсів.
4. Готовність до інноваційної діяльності, пріоритет освітніх технологій.
5. Організація пошукової, науково-дослідної роботи викладачів і студентів.

ВИСНОВКИ. Компетентнісний підхід у вищій освіті спрямований на розвиток та вдосконалення різних видів компетенцій та компетентностей у студента, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності». Тому аналіз ключових понять компетентнісного підходу організації навчання, до яких ми відносимо компетентність, професійну компетентність, компетенції, дає підстави стверджувати, що сьогодні суспільство потребує саме дієвих знань, які підсилені мотивацією та бажанням, через практичну діяльність, спрямовані на досягнення поставленої цілі й сприяють розвитку креативності майбутнього фахівця. Для того, щоб сформувати компетентного випускника ВНЗ в усіх потенційно значущих сферах професійної освіти і власне життєдіяльності, необхідно застосовувати активні методи навчання, технології, що розвивають і пізнавальну, і комунікативну й особистісну активність сьогоднішніх студентів. Тому власне компетенції повинні стати проміжним, опосередкованим результатом навчання, а кінцевим результатом стає сама професійна діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Батишева С. Я. Енциклопедія професійної освіти ; под ред. Батишева С. Я. – М. : АПО. – 1999. – Т.2. – С. 383.
2. Болонский процесс Бергенский этап ; под научной редакцией доктора педагогических наук, профессора. В. И. Байденко. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов. Российский Новый Университет, 2005. – 174 с.
3. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови / В. Т. Бусел – К.-Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
4. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика / С. У. Гончаренко, Н. Г. Ничкало, В. Л. Петренко ; під ред. Н. Г. Ничкало. – Хмельницький : Технологічний ун-т Поділля, 2002. – 334 с.
5. Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионала / А. А. Деркач. – М. : Издательство Московского психолого-социального института ; Воронеж : НПО «МОЭЖ», 2004. – 752 с.
6. Козак Т. Інформаційна модель освітньої діяльності вищого навчального закладу III-IV рівня акредитації / Т. Козак // Нові технології навчання : Наук.-метод. зб. / Ред. кол. : В. О. Зайчук (головний редактор), О. Я. Савченко, М. Ф. Дмитриченко та ін. – К. : НМЦ ВО, 2003. – Вип. 35. – С. 201–215
7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи [колектив авторів : Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко та ін]. – С. 111.

8. Луговий В. І. Ключові поняття сучасної педагогіки: навчальний результат, компетентність, кваліфікація / В. І. Луговий, О. М. Слюсаренко, Ж. В. Таланова // Педагогічна і психологічна науки в Україні : зб. наук. праць : в 5 т. – Т. 1 : Загальна педагогіка та філософія освіти. – К. : Пед. думка, 2012. – С. 23–38.

9. Павлютенков Е. М. Профессиональная ориентация учащихся / Е. М. Павлютенков. – К. : Рад. школа, 1983. – 152 с.

10. Словник іншомовних слів / уклад. : С. М. Морозов, Л. М. Шкарапуга. – К. : Наукова думка, 2000. – 680 с.

11. Субетто А. И. Компетентностный подход: онтология, эпистемология, системные ограничения, классификация и его место в системе ноосферного императива в XXI веке / А.И. Субетто. – М. : Исслед. центр проблем качества подгот. специалистов, 2007. – 144 с.

12. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти / В. В. Ягупов, В. І. Свистун // Наукові записки. – Том 71. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – № 5. – С. 7.

13. Tuning, Educational Structures in Europe [Електронний ресурс] // Learning outcomes. Competences. Methodology. – 2001–2009. – Режим доступу : [www. Relintdeusto /Tuning Project](http://www.Relintdeusto/TuningProject). – Назва з екрана.

14. While R. W. Motivation Reconsidered: The Concept of Competence. – *Psychological Review*, 1959. – № 66.

Potapiuk L.

Lutsk national technical university, Lutsk

FORMATION OF THE FUTURE SPECIALISTS' PROFESSIONAL COMPETENCE AT THE TECHNICAL HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article highlights actual problems of developing the professional competence of the future specialists of technical higher educational institutions. The emphasis is laid on the requirements to the potential employees put forward by the labor market (fundamental theoretical training, integrity, sociability, ability to respond quickly, the ability to think for the future, concentration, purposefulness). The study considers basic theoretical aspects and the role of competence-based approach to higher technical education and analyzes the interpretations of the key concepts of the competence approach – "competence", "competencies", "professional competence", "subject-related competencies", and "key competencies". The content and the distinctions between the concepts of "competence" and "competencies" are analyzed in the context of the learning process at technical university. The author argues that professional competence is the key determinant indicator of a graduate's readiness or preparedness for the professional activity and defines the professional competence structure and its functions. The pedagogical conditions and learning environment peculiarities which promote the development of professional skills of future specialists at technical higher educational institutions are described. The author suggests some effective ways to increase the professional competence of graduates.

Key words: professional education, competence-based approach, competence, competencies, professional competence, subject-related competencies, key competencies.

REFERENCES

1. Batysheva, S.Ia. (1999), *Entsyklopediia profesiinoi osvity*, T.2, APO, Moscow, Russia. [in Russian].

2. Baidenko, V.Y. (2005), *Bolonskyi protsess Berhenskyi etap*, Yssledovatel'skyi tsentr problem kachestva podgotovky spetsyalystov. Rosyyskiy Novyi Universytet, Moscow, Russia. [in Russian].

3. Busel, V.T. (2004), *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainскоi movy*, VTF «Perun», Kyiv-Irpin, Ukraina. [in Ukrainian].
4. Honcharenko, S.U., Nychkalo, N.H., Petrenko, V.L. and Nychkalo, N.H. (2002), *Derzhavni standarty profesiinoi osvity: teoriia i metodyka*, Tekhnolohichni un-t Podillia, Khmelnytskyi, Ukraina. [in Ukrainian].
5. Derkach, A.A. (2004), *Akmeolohycheskye osnovy razvytyia professyionala*, Yzdatelstvo Moskovskoho psykholoho-sotsyalnoho ynstytuta, NPO «MOEK», Russia. [in Russian].
6. Kozak, T. (2003), *Informatsiina model osvitnoi diialnosti vyshchoho navchalnoho zakladu III-IV rivnia akredytatsii, Novi tekhnolohii navchannia*, Vyp. 35, pp. 201-215. [in Ukrainian].
7. Bibik, N.M., Vashchenko, L.S. etc. (2004), *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukraiynski perspektyvy*. [in Ukrainian].
8. Luhovyi, V.I., Sliusarenko, O.M. and Talanova, Zh.V. (2012), *Kliuchovi poniattia suchasnoi pedahohiky: navchalnyi rezultat, kompetentnist, kvalifikatsiia*, Pedahohichna i psykholohichna nauky v Ukraini : zb. nauk. prats : v 5 t, T. 1 : Zahalna pedahohika ta filosofii osvity, pp. 23-38. [in Ukrainian].
9. Pavliutenkov, E. M. (1983), *Professyionalnaia oryentatsiia uchashchyhsia*, Rad. shkola, Kyiv, Ukraina. [in Ukrainian].
10. Morozov, S.M. and Shkaraputa, L.M. (2000), *Slovnyk inshomovnykh sliv*, Naukova dumka, Kyiv, Ukraina. [in Ukrainian].
11. Subetto, A.Y. (2007), *Kompetentnostnyi pokhod : ontolohyia, epystemolohyia, systemne ohranychenyia, klasyfykatsiia y ehomesto v systeme noosfernoho ymperatyva v XXI veke*, Yssled. tsentr problem kachestva podhot.spetsyalystov, Moscow, Russia. [in Russian].
12. Yahupov, V.V. and Svystun, V.I. (2007), *Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky fakhivtsiv u systemi vyshchoi osvity*, Naukovi zapysky, Tom 71 Pedahohichni, psykholohichni nauky ta sotsialna robota, p. 3-8. [in Ukrainian].
13. Tuning, Educational Structures in Europe, available at: [www. Relintdeusto](http://www.Relintdeusto) (accessed 10.02.2018).
14. While, R.W. (1959), Motivation Reconsidered: The Concept of Competence, *Psychological Review*, № 66.

Потапюк Лілія Миколаївна,
к.пед.н., доцент,
доцент кафедри комп'ютерних технологій,
Луцький національний технічний
університет,
вул. Львівська, 75, м. Луцьк,
Волинської обл., Україна, 43018.
Тел. +38(050) 17-27-719
E-mail: potapiuk_l@bigmir.net

Potapiuk Liliia Mykolaivna,
Cand.Sc. (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of Computer
Technologies Department,
Lutsk national technical university,
75, vul. Lvivska, Lutsk, Volyn Region,
Ukraine, 43018.
Tel. +38(050) 17-27-719.
E-mail: potapiuk_l@bigmir.net

Стаття надійшла 15.02.2018